T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

(ÖSYM TARAFINDAN 2026 YILINDA GERÇEKLEŞTİRİLECEK TYT VE AYT SINAVLARINA ESAS)

SOSYOLOJİ DERSİ
KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. ÜNİTE: SOSYOLOJİYE GİRİŞ

KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
1. Sosyoloji hakkındaki bilgilerini sorgular.	* Sosyolojinin tanımına, özelliklerine, topluma ne kazandırdığına ve diğer bilimlerle ilişkisine kısaca değinilir. * Toplumsal olay ve olgu kavramları indirgemeci ve bütüncü yaklaşımlar bağlamında vurgulanır.
2. Toplumu oluşturan ögelerin etkileşim içinde olduğunu fark eder.	* Toplumun tanımı yapılır. * Kurum, kuruluş(organizasyon) ve sosyal grup kavramları vurgulanır. * Toplumsal grupların tanımı, amaçları, işlevleri ve çeşitlerine değinilir.
3. Sosyolojinin bağımsız bir bilim haline gelişini kavrar.	* Bu süreçteki önemli olaylardan ve sosyologların düşüncelerinden bahsedilir. * Sosyolojinin bağımsız bir bilim haline gelişinin nedenleri vurgulanır
4. Sosyolojik araştırmalarda kullanılan yöntemleri tanır.	* Sosyolojik araştırmalarda kullanılan yöntemlerin tümevarım, tümdengelim ve analoji olduğu vurgulanır.
5. Türk sosyologlarının sosyolojiye katkılarını fark eder.	* Sosyoloji literatürüne katkıda bulunan üç ünlü Türk Sosyoloğunun eser odaklı biyografileri incelenir.
6. Sosyalleşme kavramını örneklerle açıklar. **7.** Sosyalleşme sürecini etkileyen unsurları açıklar.	* Sosyalleşmenin unsurlarından aile, okul, arkadaş grubu, medya vb. kavramlarına yer verilir.
8. Sosyalleşmenin hayat boyu devam eden bir süreç olduğunu fark eder.	* Sosyalleşmenin çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık dönemlerini kapsayan hayat boyu devam eden bir süreç olduğu vurgulanır. * Sosyalleşme açısından özellikle çocukluk ve gençlik döneminin önemli olduğu vurgulanır. * Sosyalleşme sürecinde özellikle toplumun insani, ahlaki, millî, manevi ve demokratik değerlerine uygun davranışları bireyin içselleştirmesi durumunda daha sağlıklı olacağı vurgulanır.

2. ÜNİTE: BİREY VE TOPLUM

KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
9. Sosyalleşmenin toplumsal ilişkiler üzerindeki etkilerini değerlendirir	
10. Toplumsal konum, statü ve rol kavramları arasında ilişki kurar.	* Statüyü belirleyen ölçütlerin neler olduğu vurgulanır. * Verilmiş ve kazanılmış statüler vurgulanır. * Statü, rol, anahtar rol, rol çatışması ve rol pekişmesi kavramları vurgulanır.
11. Sosyal statü ile sosyal saygınlığı ayırt eder.	* Bireylerin sosyal statülerinin aynı olmasına rağmen sosyal saygınlıklarının farklı olmasının nedenleri vurgulanır.
12. Toplumsal hayatın düzenlenmesinde değerlerin ve normların önemini ifade eder	* Toplumsal değer ve toplumsal norm kavramları ile bu kavramlar arasındaki ilişki vurgulanır.
13. Toplumsal kontrolün işlevlerini ifade eder.	* Toplumsal kontrol ile toplumsal norm kavramı arasındaki ilişki açıklanır. * Toplumsal kontrolün gücünü dayandığı otoriteden aldığı, bu otoritenin kaynağının kamu kurum ve kuruluşları olabileceği gibi sivil toplum kuruluşları ya da toplumun kendisi olabileceği açıklanır.
14. Sosyal sapmanın nedenlerini araştırır.	* Sosyal sapma ve çeşitleri vurgulanır. * Olumsuz sapma türleri örneklendirilir.
15. Statü ve rollerinden doğan hak ve görevlerin toplumsal yaşamdaki önemini bilir.	* Sosyal aktörlerin (birey, grup, kuruluş, toplum) hak-görev dengelerinin sağlıklı etkileşim için denkliğine değinilir.

3. ÜNİTE: TOPLUMSAL YAPI

KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
16. Toplumsal yapıyı oluşturan ögeleri analiz eder.	* Toplumsal yapının nüfus, ekonomi, eğitim, ahlak, siyaset, din, hukuk, sosyal hayatın farklı görünümleri ile ilgili kurum ve kuruluşların, birey ve grupların toplumsal yapının ögeleri olduğu vurgulanır. * Toplumsal yapı içerisinde yer alan köy, kent, metropol ve millet (ulus) kavramlarına yer verilir.
17. Toplumsal etkileşim tiplerini ayırt eder.	* Etkileşim tiplerinin mübadele (değişim), işbirliği, rekabet, çatışma, uyum, benzeştirme, uyarlama (adaptasyon) olduğu içerikleri ve örnekleriyle beraber vurgulanır.
18. Toplumsal tabaka ve tabakalaşmanın yapısını kavrar.	* Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre toplumsal tabakalaşma piramitlerine vurgu yapılır. * Tabakalaşmayı oluşturan ölçütler vurgulanır. * Sosyal hareketlilik esasına göre tabakalaşma sistemleri vurgulanır. Bu sistemler, kapalı tabaklaşma (kast sistemi), yarı kapalı (zümre), açık sınıf tabakalaşması (sosyal sınıf) şeklinde sınıflandırılır.
19. Toplumsal hareketliliğin çeşitlerini ve nedenlerini örneklerle açıklar.	* Her toplumsal hareketin olumlu sonuçlar doğurmayabileceği vurgulanır. * Bu ünitenin kazanımları işlenirken Atatürk'ün "millet", "milliyetçilik", "halkçılık" ve “milli birlik” anlayışı verilir.

4. ÜNİTE: TOPLUMSAL DEĞİŞME VE GELİŞME

KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
20. Toplumsal değişme olgusunu kavrar.	* Toplumsal değişme olgusu örneklerle işlenir.
21. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörleri değerlendirir.	* Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin: fiziki çevre, ekonomi, modernleşme, küreselleşme, bilim ve teknoloji, demokratikleşme, kültür, demografi, kitle iletişim araçları vb. olduğu vurgulanır. * Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerden kültürün çok önemli olduğu kültürel farklılıklara hoşgörüyle bakılması gerektiği, buna karşın kültür emperyalizminin millî bilinci zayıflattığı ve kültürel yozlaşmaya yol açtığı, sosyal değişmenin maddi kültür ögelerinde daha hızlı gerçekleştiği vurgulanır.
22. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin zamanla değişebileceğini fark eder.	* Toplumsal değişmenin her toplum için geçerliği olduğu ve değer yargısı içermeyen bir kavram olduğu belirtilir. * Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin toplumdan topluma ve aynı toplum içinde zamanla değişebileceği vurgulanır. * Sosyal değişimin, manevi değerlerin yoğun olarak yaşandığı toplumlarda daha yavaş, maddi değerlerin yoğun olarak yaşandığı toplumlarda ise daha hızlı olduğu vurgulanır.
23. Bilim, teknoloji ve kitle iletişim araçlarının toplumsal değişmeye etkisini değerlendirir.	* Kitle iletişim araçlarının toplumsal değişime olumlu ve olumsuz etkilerini vurgulanır.
24. Modernleşmenin toplumsal değişime etkilerini değerlendirir.	
25. Küreselleşmenin toplumsal değişime etkilerini yorumlar.	* Modernleşme ve küreselleşme etkileşimi vurgulanır.
26. Toplumsal gelişmenin ögelerini tanır.	* Toplumsal gelişmenin ögeleri; ekonomik büyüme, tabakalaşmalardaki farklılaşmalar, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi ögelerin sonucunda toplumsal bütünleşmenin sağlandığı vurgulanır. * Atatürk İnkılâpları ile gelen köklü değişmeler vurgulanır.

27. Toplumsal bütünleşmenin önemini ifade eder.	* Toplumsal gelişme ve toplumsal bütünleşmenin ayrılmazlığı vurgulanır. * Toplumsal bütünleşmede din, ahlak, millî, dinî ve kültürel değerlerimiz, hukuk vb. ögelerin önemi vurgulanır.
28. Toplumsal çözülmeye neden olan etmenleri analiz eder	* Toplumsal çözülmenin etmenleri olarak; tabakaların farklılaşması, insan hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, örgütlenme yetersizliği, demokratik kurumlaşma yetersizliği, millî birlik bilincinin zayıflaması vb. verilir. * Toplumsal farklılıklara saygının da toplumsal çözülmeyi önleyebileceği vurgulanır.
29. Toplumsal çözülmeyi önlemeye yönelik çözüm önerileri geliştirir.	* Toplumsal çözülme sonucunda ortaya çıkacak olan millî birliğin zayıflaması, kültürel değerlerin zayıflaması, sosyal adaletin bozulması, demokrasinin zayıflaması vb. konulara vurgu yapılır.

5. ÜNİTE: TOPLUM VE KÜLTÜR

KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
30. Kültürün ögelerini analiz eder.	* Kültürün bilişsel, davranışsal ve maddi ögeleri vurgulanır. * Kültürel gecikme kavramı vurgular. * Örf, adet, gelenek ve görenek gibi kökleşmiş kültür ögelerinin içerikleri vurgulanır. * Kültürün millî, medeniyetin ise evrensel içerikli olduğu vurgulanırken süreç içerisinde bu iki unsurun birbirlerini etkiledikleri vurgulanır.
31.Kültürün işlevlerinin toplumdaki yerini ve önemini analiz eder.	* Kültürün kazanılması, kültür-sanat- eğitim-dil ilişkisinin önemi vurgulanır. * Kültürün toplumsal kurumlarla ve toplumsal değişmeyle etkileşimi vurgulanır.
32.Kültürün toplumsal bütünleşmeye katkısını değerlendirir.	
33. Toplumların kültürel tutumlarını, farklı kültürlere bakış açılarını sorgular.	* Farklı kültürlere karşı saygı ve anlayışın gereği vurgulanır.
34. Kültürler arası etkileşimde kendi kültürünün rolünü değerlendirir.	* Türk ve/veya İslam kültürünün uygarlığa katkıları üzerinde durulur.

6. ÜNİTE TOPLUMSAL KURUMLAR

KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
35. Kurum kavramının anlamını açıklar.	* Toplumsal kurumların birbirleri ile etkileşim içinde oldukları vurgulanır.
36. Toplumsal kurumların işlevlerini analiz eder.	40.Kazanım 8,24, 26, 29 ve 30. kazanımlarla ilişkilendirilir
37. Toplumsal yaşam ve sosyalleşme açısından ailenin önemini yorumlar.	* Bireyin sosyalleşmesine etki eden ögeler vurgulanır.
38. Evlilik ve boşanmanın birey ve toplum üzerindeki etkilerini analiz eder.	* Evlilik türlerine örnekler verilir. * Boşanmanın günümüz toplumlarında sadece bireylerin karşılıklı isteklerine bağlı olmadığı, bu kararlarda medeni kanunun öngördüğü sebep ve süreçlerin ve aile gibi toplumsal faktörlerin de yönlendirici olduğu vurgulanır.
39. Aile kurumunun sürekliliği açısından evliliklerde aranan koşulları değerlendirir.	* Evlilik ve ailede karşılıklı hoşgörü, güven, saygı ve sevgi gibi temel değerlerin öne çıkması gerektiği vurgulanır.
40. Farklı toplumlardaki aile yapısı ile Türk aile yapısını karşılaştırır	* Ailenin yapısı; kuruluşu, sürekliliği ve akraba arası ilişkiler kapsamında karşılaştırılır.
41. Kadının aile ve toplum içindeki konumunu değerlendirir.	* Kadının Türk toplumundaki önemine vurgu yapan tarihi ve edebi örnekler verilir.
42. Atatürk'ün kadın haklarına verdiği öneme örnekler verir.	* Medeni Kanun'un kadına tanıdığı sosyal, siyasal ve ekonomik haklar vurgulanır. *Atatürkçü düşüncede kadının yeri vurgulanmalıdır.
43. Eğitimin toplumsal yaşamdaki önemini yorumlar.	
44. Eğitimin sosyalleşme sürecindeki önemi kavrar.	
45. Atatürk'ün eğitim konusundaki fikirlerini ifade eder.	
46. Dinin toplumsal yaşamdaki önemini kavrar.	* Dinin toplumsal yaşam açısından bütünleştirici, doğru davranışlara yönlendirici

	ve genel olarak toplumsal yaşama olumlu katkıları vurgulanır. * Sosyolojinin din olgusunu ele alış biçimine vurgu yapılır.
47. Din ve laiklik kavramlarının ilişkisini yorumlar.	* Din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olarak laiklik kavramı ele alınır. * Atatürk'ün laiklik ve din konusundaki görüşleri ve sözlerine yer verilir.
48. Atatürkçü düşünce sisteminde laiklik anlayışını ortaya koyar.	* Laikliğin anayasada yer alma süreci açıklanır.
49. Ekonominin toplumsal yaşamdaki önemini değerlendirir.	* Arz- talep, enflasyon, deflâsyon, devalüasyon, resesyon ve revalüasyon kavramları açıklanır. * Enflasyonun nedenleri ve enflasyonun yol açtığı toplumsal sonuçlar açıklanır.
50. Toplumsal yaşamda ekonominin temel ögelerini fark eder.	* Üretim-tüketim ve bölüşüm kavramlarına vurgu yapılır. * Üretim-tüketim- bölüşüm ilişkisi tartışılır. * Birey ve toplum hayatı açısından üretim ve tüketim alışkanlıklarına değinilir. * Bilinçsiz tüketim alışkanlıklarının birey ve toplum açısından etkisi vurgulanır. * Reklâmların vb. faaliyetlerin tüketim alışkanlıklarına etkisi vurgulanır.
51. Atatürk'ün ekonomik sistemlerle ilgili görüşlerine örnekler verir.	* Belli başlı ekonomik sistemler kısaca tanımlanarak bunlar hakkında Atatürk'ün görüşlerine değinilir.
52. Siyaset kurumunu tanır.	
53. Siyaset Kurumu ile ilgili temel kavramları ifade eder.	* Millet, meşruiyet, seçim, adalet, hak, özgürlük, eşitlik, iktidar, otorite, hükümet, egemenlik, sivil toplum, birey, devlet vb. kavramlar açıklanır.
54. Siyasal yönetim şekillerini tanır ve karşılaştırır.	* Monarşi, oligarşi, aristokrasi, teokrasi ve demokrasi kavramlar açıklanır.
55. Bir yönetim biçimi olarak demokrasiyi toplumsal yaşam açısından değerlendirir.	* Doğrudan demokrasi, temsili demokrasi, katılımcı demokrasi çeşitleri vurgulanır. * Demokrasi kapsamında kuvvetler ayrılığı ve hümanizm kavramları üzerinde

56. Atatürkçü düşünce sisteminde vatandaşlık, hak ve sorumluluk kavramlarını ilişkilendirerek örnekler verir.	durulur. * Atatürkçülüğün önemini açıklanarak "bütünlük" niteliğine vurgu yapılmalı. *Atatürkçülüğün yabancı ideolojilerden fakı açıklanmalıdır.